

АКАДЕМИК МИЛКА ИВИЋ

1923–2011.

Седмого марта 2011. године у Београду је преминула академик Милка Ивић.

Живот Милке Ивић био је испуњен стварањем, предавањем, путовањима, пријатељствима, великим мислима и лепим осећањима, а посебно породичном топлином.

Већ у младости Милка Ивић се винула у врхове српске науке о језику и деценијама је била узданица поколењима оних лингвиста који су имали част да јој буду савременици. Диван изданак српске грађанске породице, Милка Ивић је собом оваплотила најлепше особине средине из које је потекла.

У преломном животном добу, када су је највише привлачиле књижевност и математика, неочекивано се обрела пред Александром Белићем и определила се за – лингвистику. Али је увек писала о језику с надахнутошћу песника и с прецизношћу математичара.

Још на студијама, радом "Једно поређење Вуковог језика са нашим данашњим књижевним језиком", Милка Ивић је показала да има не само снагу ума да каже нову и битну реч у лингвистици, него и смелост да саопшти оно што је тада у науци звучало неуобичајено ново. Увек је ишла својим путем и остављала широк траг, не зато да би се разликовала од других него зато што није могла другачије.

За универзитетску катедру Милка Ивић је стала пре 60 година као асистент Александра Белића. Године 1949. Милка Ивић је постала асистент у Институту за српску језик САН, а Александар Белић јој је поверавао да га повремено замени на његовим предавањима на Филозофском факултету. Ипак пуну каријеру универзитетског професора изградила је на Филозофском факултету Универзитета у Новом Саду, где је 1955. почела да предаје на катедри која је тек била основана, а одлазећи у пензију 1984. год., оставила је иза себе научну школу, чијем су формирању печат дали пре свега професори Милка и Павле Ивић.

Личност Милке Ивић јасно се истицала у даровитом поколењу лингвиста којем је припадала. Њен разнострани дух оживљавао је оно чега би се дотакао, било да је то историја лингвистике, синтакса, семантика, теорија књижевног језика или нешто друго.

Била је непоновљива у најбољем смислу те речи. Њена дисертација *Значења српскохрватског инструментала и њихов развој* (1954) остала је до данас непревазиђено истраживање

у словенској историјској синтакси. За њим су уследила монографска истраживања других слависта о историји и значењима падежа у другим словенским језицима, увек са позивањем на монографију Милке Ивић. Пишући о тој књизи академик Александар Белић је рекао и следеће "[...] морамо бити захвални М. Ивић за оно што је учинила, са много доброга разумевања и саме ствари и опште њене проблематике, и са много природног смисла за синтаксичка питања [...]" [...]"она је нашој науци дала једну корисну књигу у многим правцима“.

Књига *Правци у лингвистици* (1963) учинила је познатим име Милке Ивић широм света. Када је Милка Ивић написала ту касније најпревођенију књигу српске лингвистике, у Србији је издавач одлагао њено објављивање. Али нашао се издавач у Словенији, на препоруку из Америке, и објавио је пет издања *Праваца у лингвистици*. Касније је још пет издања те књиге објављено у Београду. Из многобројних превода *Праваца у лингвистици* учили су и још уче, на својим језицима, историју лингвистике и Немци, и Естонци, и Корејци, и Американци, и Кинези, и Пољаци, и Јапанци, и Турци као и многи други. *Правци у лингвистици* су већ пола века темељ лингвистичких знања и за педесетак поколења српских лингвиста.

Следиле су књиге *Лингвистички огледи* (1983), *О језику Вуковом и вуковском* (1990), *О зеленом коњу: нови лингвистички огледи* (1995), *Лингвистички огледи, три* (2000), *Ред речи: лингвистички огледи, четири* (2002), *О речима: когнитивни, граматички и културолошки аспекти српске лексике* (2005), као и преко четиристо других научних радова.

Милка Ивић је неуморно размишљала, говорила и писала о језику. Прошле године објавила је седам радова, а још осам је дала у штампу. Један од последњих њених радова објављен је 2010. године у Јапану, где је пре пола века одржала низ предавања.

Међу последњим радовима Милке Ивић су и чланци о изразима „бол болује“ и „врла жена“ (ЗБМСС, 2010, св. 78).

Милка Ивић је била драгоцен члан уредништава више лингвистичких часописа код нас и у иностранству. С посебном преданошћу уређивала *Јужнословенски филолог*, чији је главни уредник била од 1974. до 2007. године. У том периоду знатно се проширио круг иностраних сарадника тог часописа и удео теоријских радова у његовом садржају.

На свом научном путу, дужем од шест деценија, Милка Ивић је будно пратила живот језика и развој науке о језику. Три главна круга њених интересовања чинили су српски, односно српскохрватски језик, словенски језици и лингвистичка теорија и методологија у свом историјском развоју и у савременом тренутку. Ти најшири проблемски

кругови у истраживањима Милке Ивић били су најчешће повезани, а њени радови су се разликовали углавном по томе на чему је у појединима од њих било тежиште пажње: на српском језику, на словенским језицима или на теоријским питањима. Увек је поштовала стварност језика, а склоност ка решавању теоријских проблема, није никада ометала да пишући о језику увек полази од реалних језичких чињеница. Умела је као мало ко да иза наизглед наивне језичке ситнице види крупне теоријске чињенице. Увела је у српску лингвистику велики број теоријских појмова и све их је убедљиво образложила на српском и словенском језичком материјалу. Српски лингвистички појмовник који дугујемо Милки Ивић могао би бити предмет посебне публикације.

Академик Милка Ивић није само будно пратила теоријска кретања у лингвистици, од структурализма до когнитивне лингвистике, него је и учествовала у њиховом развоју. При томе је са лакоћом успевала да проникне у суштине теоријских новина и да их развија на српској и словенској грађи, а да истовремено остане самосвојна, а не представник одређеног правца.

Милка Ивић је имала изузетно оштру интуицију. Проницљивост јој је, поред широких знања, омогућавала да се у веома различитим предметима и околностима брзо, тачно и поуздано одреди према суштинама.

Била је пример личности по каквима се препознају поколења. Код ње је пленила ретка луцидност и широка ерудираност, а посебно преданост посматрањима језика и размишљањима о језику. Зато радови и предавања Милке Ивић никога нису остављали равнодушним. Њена жива или написана реч била је упечатљива не само садржајем него и начином излагања – од боје гласа до јарке сликовитости говора, која надањује на слушање или читање, на настављање и на развијање.

Друговала је са Романом Јакобсоном, држала предавања упоредо са Ноамом Чомским и Чарлсом Филмором, дискутовала о лингвистичким питањима са Бохуславом Хавранekom, Јежијем Куриловичем, Уријелом Вајнрајхом, Франтишекoм Данешом, Рудолфом Ружичком..., била је члан четирију академија наука (Академије наука и уметности Норвешке /од 1976/, Српске академије наука и уметности /од 1976/, Саксонске академије наука и уметности /од 1979/, Словеначка Академија наука и уметности /од 1983/), двадесет година врло активни и веома уважени члан Комисије за проучавање граматичке структуре словенских језика Међународног славистичког комитета (1964–1984), почасни члан Лингвистичког друштва Чешке (2000), почасни доктор Руског државног универзитета у Петрозаводску (2002), предавала је на великим универзитетима у свету и

позивана да на њима остане, али је ипак изабрала да буде у својој земљи, као што је то пола века пре ње учинио и њен велики претходник Александар Белић.

У сваком језику једна од најдрагоценијих речи је реч учитељ. Поштовање учитеља, као и родитеља, израз је свести о значају пута којим се поколења успињу ка бољем, признање да се истинско знање наслеђује и увећава предавањем и примањем, с поверењем и с поштовањем. Где се више цене учитељи, мања је вредност самоукости и нема места надгорњавањима недоучених. Тешко је тамо где сви хоће да буду учитељи, а нико не би да буде ученик.

Академика Милку Ивић је сав лингвистички свет знао као научника од имена, али је знао и као учитеља. На великим универзитетима у иностранству било је најбоља препорука када би се за некога одавде рекло да је из школе Павла и Милке Ивић.

У Новом Саду Милка Ивић је живо деловала и на Филозофском факултету, као професор српскохрватског језика и опште лингвистике, и у Матици српској. Деловала је живом и штампаном речју, али и у организовању наставног и научног живота и рада, што је с једнаким залагањем чинила и у Београду, у САНУ и Институту за српски језик САНУ, где је вршила више одговорних дужности: председник Одбора за Речник српскохрватског књижевног и народног језика, Председник Одбора за ономастику, председник Управног одбора Института, председник Одбора за стандардизацију српског језика, председник Комисије за синтаксу тог одбора и др.

Милка Ивић је, наравно, и у Србији била позната као лингвиста, међу највећима које смо икад имали, као светски познати научник за питања теоријске лингвистике и науке о српском језику, посебно синтаксе и семантике, синтаксе реченице, синтаксе падежа, синтаксе глагола, односа између граматике и лексике, когнитивне лингвистике, типологије језика, теорије морфолошких категорија, историје речи у историји културе, лексичке семантике, историје лингвистике...

О Милки Ивић најбоље сведочи њени научни радови. О њеном научном делу говоре и десетине приказа радова Милке Ивић објављени у публикацијама широм света. О том делу сведоче и радови других аутора који су били подстакнути идејама Милке Ивић, понајвише они који су били објављени у зборницима њој у част (1983–1984, 2004), као и монографија *Лингвистика Милке Ивић* (2008), коју је написала и објавила група њених ученика и сарадника.

Академска јавност академика Милку Ивић памти и као учитеља, као научног родитеља јер је подигла многа поколења лингвиста на начелима на којима је сама живела и радила, и

у која је веровала.

У тешким временима, а одавно за друга не знамо, лековито је подсетити се с ким смо имали имамо привилегију да будемо савременици, чији смо могли бити ученици, сарадници чак и пријатељи. У временима када малодушнима хоће да клецну колена и малакшу руке, када хоће да поверују да ништа није чврсто, да све може и овако и онако само да буде некако, спасоносно је знати, али и говорити, да је међу нама увек било, а верујемо да ће и бити, не мало, људи од највишега соја, оних који су идући кроз историју један за другим, или један уз другог, остављали за собом широки пут, по којем знамо и одакле идемо и колико дуго идемо и куда смо кренули. То су људи, били они научници, ратници или домаћини, чија стаменост извире из пуне свести и о онима пре њих, и о онима после њих, и о сопственом месту у том низу. Да таквих у нашем роду није било, и то у већини, не би нам се овде до данас име одржало, нити бисмо надживели неколике ненаклоњене нам царевине.

Милка Ивић напустила је овај свет у 88. години живота, што су високе године, саме по себи вредне великог уважавања. Али, био млад или стар, човек који верује да је његов прави дом са оне стране неба, зна да је главни део његовог живота онај који долази после овог растанка, мисли о том делу свога будућег живота и припрема се за њега, да би, када састави свој почетак с крајем, његова добра прошлост била залог још боље будућности. Јер је овај живот леп пре свега као наговештај онога, још лепшега, и као прилика да то бар донекле заслужимо.

Академик Милка Ивић многе је обрадовала, многе научила, поучила, упутила, подржала, заштитила, охрабрила. Зрачила је добротом и мудрошћу, а њен лик светлеће заувек у свима који су је икад упознали.

Живот је као звук са Божје струне. Затрепери јаче или слабије и утрне. Али као што гледамо светлост одавно угаслих звезда и као што памтимо већ утихле звуке, тако у души остајемо са онима који су се вратили тишини, па тако и данас, и док нас има, остајемо у срцу са Милком Ивић.

Сећање на академика Милку Ивић чиниће нас бољим.

(Предраг Пипер, *Juznoslovenski filolog* knj. 67, 2011)